

DE HAVEN VAN ROTTERDAM (1912)

Onlangs kwam ik in het bezit van een boekje dat is uitgegeven in 1912 en een mooie beschrijving geeft van de Rotterdamse haven. Uitgegeven door de Gemeente Rotterdam geeft het een mooi beeld van een haven in ontwikkeling, ruim een eeuw geleden. "Eene beknopte geïllustreerde beschrijving der havenwerken van Rotterdam aangeboden ter herinnering", Rotterdam 1912 W.L. & J. Brusse, uitgave van de Gemeente Rotterdam. Het is als het ware een brochure waarin de gemeente de haven beschrijft en aanprijst.

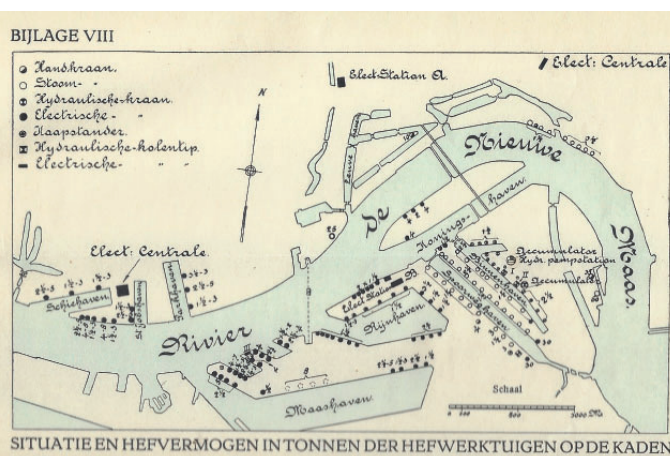
"Ieder die de havens van Rotterdam met hare beweging heeft mogen aanschouwen, zal een onuitwisbaren indruk hebben meegenomen"

Een beknopte geschiedenis en de Waterweg werken

In een kort *Geschiedkundig Overzicht* wordt geschetst hoe moeizaam de toegang tot de Rotterdamse haven door de eeuwen heen is geweest. Pas in 1863 werd een wet aangenomen die Rotterdam de Nieuwe-Waterweg schonk met een doorgraving van den Hoek van Holland. Men onderstelde dat voor f. 6.300.000,- in zes jaar tijd eene doorgaande diepte van 70 d.M. bij hoog water bereikt zou wezen. In de stad stonden de ontwikkelingen ook niet stil. De Rotterdamse Handelsvereniging,

door ondernemende particulieren in 1873 opgericht, liep, op van de gemeente in erfpacht verkregen terreinen, de Binnen- en Entrepothaven graven, en het Entrepot oprichten, hetgeen in totaal een uitgaaf van f 13.000.000,- vorderde. De nieuwe waterweg verzandde echter constant tot een schamele diepte van slechts 58 dm, waardoor de nieuw aangelegd havens in de stad er veelal werkeloos bij lagen.

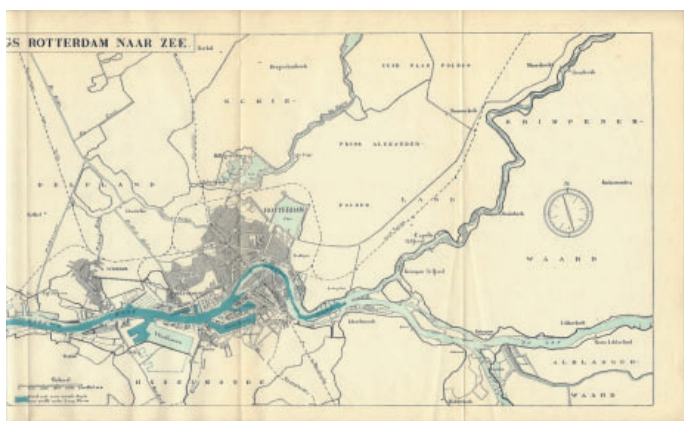

In 1880 werden de werken aan de Waterweg tijdelijk voor een jaar gestaakt, nadat zij reeds 15,4 miljoen euro hadden gekost en het resultaat achterbleef bij de verwachtingen. In de volgende 15 jaar werd desondanks nog eens f 20,8 miljoen uitgegeven om een diepte van 65 dm bij laag water en 80 dm bij hoog water te bereiken. Na 1896 werd voor de som van f 1,7 miljoen de diepte met nog een meter vermeerderd. De vereiste diepte op dat moment was bereikt.

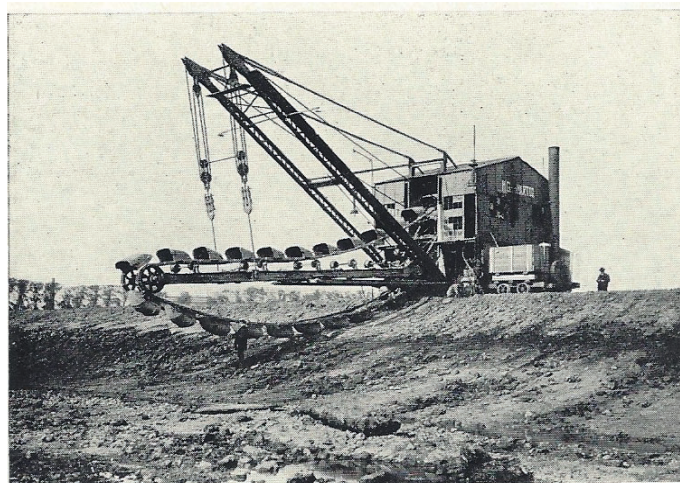
Bij het uitgeven van het boekje in 1912 wordt door de gemeente trots vermeld dat nadat in 1908 tot een verdere verbetering van den waterweg naar zee werd besloten, *ten bedrage van f 4 miljoen, over een breedte van minstens 100 M nu eene doorgaande diepte van 80 d.M. onder laag water of 95 d.M. bij hoog water is verkregen. Vanaf den aanvang der Waterweg-werken zijn tot 1911 rond f 41 miljoen daaraan ten koste gelegd.*

Als gevolg van de problemen met de vaarweg was de Rotterdamsche Handelsvereniging in 1882 in zeer nijpende financiële moeilijkheden geraakt. *De gemeente begreep dat de havenexploitatie niet langer meer overgelaten mocht worden aan den particulieren.* Aldus verkreef de gemeente in 1882 voor slechts f 4 miljoen de totale werken van de Rotterdamsche Handelsvereniging welke voor een veelvoud daarvan waren aangelegd. De stadshavens waren voor een zacht prijsje in handen gekomen van de gemeente.

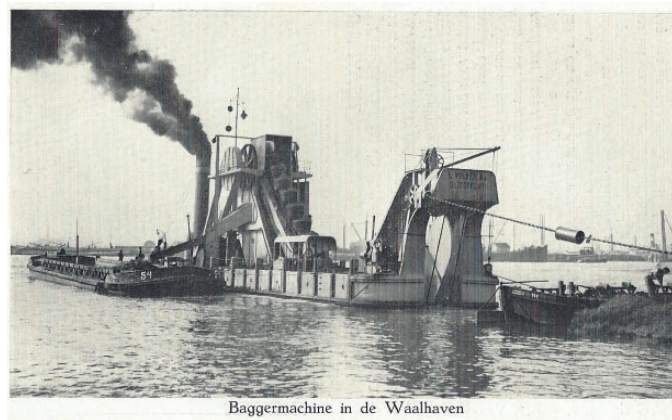
BIJLAGE III.																	
BEDRAGEN GEDURENDE DE JAREN 1870 TOT EN MET 1910 BESTEED DOOR DE GEMEENTE ROTTERDAM, TEN BEHOEVE DER HAVENWERKEN, HANDELSTERREINEN, VEREN, BRUGGEN, OUTFILLAGE EN DOKKEN IN HET HAVENGEBIED.																	
I. Havenwerken.																	
Betaald aan de Rotterdamsche Handelsvereniging voor overname van haar werken (Binnen- Entrepotshavens, kademuuren, loodsen, outillage enz.)	f 4.330.000,00																
Aanleg, kademuuren, bestratingen Binnenhaven, Spoorweghaven	825.000,00																
Aanleg, kademuuren, bestratingen Koningshaven	1.940.000,00																
Oververdediging, kademuuren, aankoop terrein langs de rivier de Maas	3.436.000,00																
Aanleg, kademuuren, bestratingen Rijnshaven	3.540.000,00																
" " Kattendrechtische havens	1.390.000,00																
" " bestratingen Nassau- en Persoonshaven	203.000,00																
Aanleg, Kademuuren, bestratingen ontzeiging Maashaven	6.524.000,00																
Aanleg, ontzeiging Waalhaven	4.145.000,00																
Diversen, als: boeien, stoomgemalen Maashaven (f 744.000,—) St. Janshaven, denning Charlesche haven	1.321.000,00																
Aanleg, kademuuren, bestratingen Parkhaven, St. Jobshaven, Schiehaven, met Haven-spoorweg	7.678.000,00																
Aanleg Keilshaven, en terreinen gelooft in Keile- en Bospolder voor havenuitbreiding	5.905.000,00																
Werktuigen, duikerklokken enz.	404.000,00																
Transporteere	f 41.641.000,00																
<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Transport f 41.641.000,00</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2. Bijdragen aan den Waterweg</td> <td>2.230.000,00</td> </tr> <tr> <td>3. Loodsen op de handelsterreinen en langs de havens, uitgezonderd die van de Rotterdamsche Handelsvereniging overgenomen</td> <td>1.846.000,00</td> </tr> <tr> <td>4. Veren, aanlegplaatsen, wagenveer enz.</td> <td>602.000,00</td> </tr> <tr> <td>5. Boten in het havengebied, uitgezonderd die in de oude stad</td> <td>3.128.000,00</td> </tr> <tr> <td>6. Overlages, tippen, kranen, enz.</td> <td>1.667.000,00</td> </tr> <tr> <td>7. Dokken</td> <td>3.303.000,00</td> </tr> <tr> <td>Ten zamen rond in guldens</td> <td>55 miljoen</td> </tr> </tbody> </table>		Transport f 41.641.000,00		2. Bijdragen aan den Waterweg	2.230.000,00	3. Loodsen op de handelsterreinen en langs de havens, uitgezonderd die van de Rotterdamsche Handelsvereniging overgenomen	1.846.000,00	4. Veren, aanlegplaatsen, wagenveer enz.	602.000,00	5. Boten in het havengebied, uitgezonderd die in de oude stad	3.128.000,00	6. Overlages, tippen, kranen, enz.	1.667.000,00	7. Dokken	3.303.000,00	Ten zamen rond in guldens	55 miljoen
Transport f 41.641.000,00																	
2. Bijdragen aan den Waterweg	2.230.000,00																
3. Loodsen op de handelsterreinen en langs de havens, uitgezonderd die van de Rotterdamsche Handelsvereniging overgenomen	1.846.000,00																
4. Veren, aanlegplaatsen, wagenveer enz.	602.000,00																
5. Boten in het havengebied, uitgezonderd die in de oude stad	3.128.000,00																
6. Overlages, tippen, kranen, enz.	1.667.000,00																
7. Dokken	3.303.000,00																
Ten zamen rond in guldens	55 miljoen																

De Aanleg van de Waalhaven

Excavator in de Waalhaven

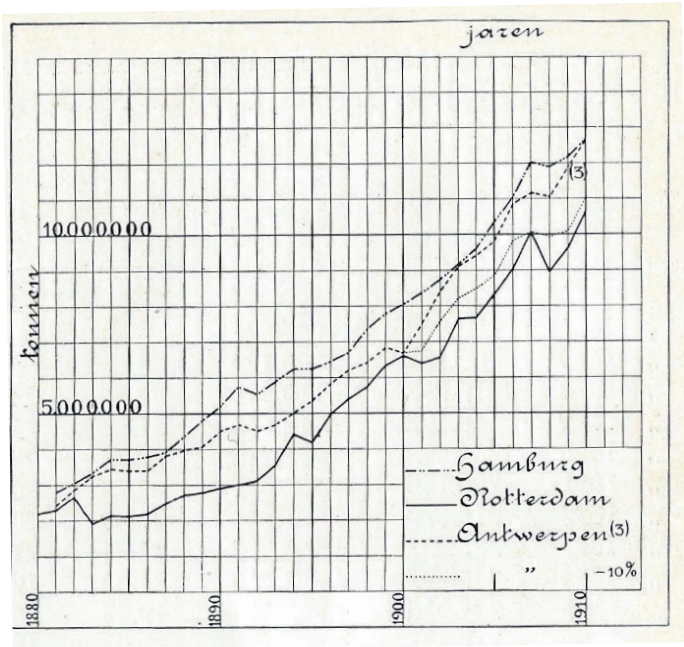
Op 14 juni 1907 verleende de gemeenteraad goedkeuring voor aanleg van de Waalhaven met een totale oppervlakte van 310 hA. Het werk werd voortvarend aangepakt, dankzij "moderne baggerschepen". Reeds op 15 juli 1908 deed de eerste zeestoomboot haren intocht in de nieuwe haven en in Oktober 1911 stonden rond 51 hA als ligplaats ter beschikking der schepen, het merendeel met een diepte van 85 dm. Als gevolg van deze werken, zowel in de haven als in de vaarweg, zou de overslag in de toekomst enorm kunnen stijgen, nu voor tientallen schepen tegelijk een ligplaats met grote diepte kon worden aangeboden.

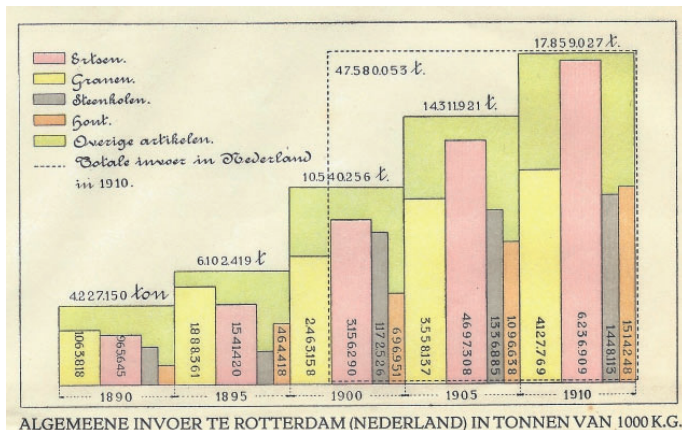
Baggermachine in de Waalhaven

De totale investering in de havens van 1870 tot 1910 mag natuurlijk niet ontbreken in dit document.

Overslag cijfers 1910

Uit een overzicht in een bijlage van het boekje blijkt dat tot 1910 de overslag in Rotterdam achterliep bij Antwerpen en Hamburg. Hierbij wordt gerekend met Netto Registertonnen van 2,83 m3. In een ander overzicht rekent men met Tonnen van 1000 kg, en wordt de totale overslag in 1910 gesteld op 17,8 miljoen ton. Voor het grootste deel bestaat dit cijfer uit ertsen (34%), Granen (23%), Steenkolen (8%), hout (8%) en Overigen (27%). Op dat moment werd in de haven 17,8 miljoen ton goederen overgeslagen, oftewel ongeveer 37% van de totale Nederlandse invoer in dat jaar.

Het boekje besluit met de volgende lofzang op de Rotterdam en haar haven:

"Ieder, die de havens van Rotterdam met hare beweging heeft mogen aanschouwen, zal een onuitwischbaren indruk hebben medegenomen. Hetzij bij een helle zomerzon, die de kleuren van schepen, schoorsteenbanden en vlaggen tintelend verlicht, het immer rusteloze watervlak doet schitteren, de geweldig hoge klompen van pakhuizen massaal en de lijnen van ijzerconstructies fijn tegen de strakke lucht doet afteekenen, hetzij bij donker, grauwig weer, als de masten hoog, de rompen der schepen somber en de vormen der moderne losmiddelen dreigend schijnen, steeds is de indruk van de haven overweldigend en boeiend. Zoo ook het panorama van de rivier zelve, met het gewemel van kleine sleepbooten en met den stoet van vaartuigen bij de boeien; vooral als op stormachtige dagen de zon telkens doorbreekt tusschen stapelende wolkenmassa's en helle glanzen werpt op de woelende golven, op de zeilen van laveerende schepen, op de koppen en het schuim der spattende golven, als er een deining is van wild bewogen water en een dreuning van zware geluiden in de lucht. Grote stoomers gaan vol majesteit met eigen kracht den Waterweg af naar zee, kleine motorvaarders bereiken puffend hun doel, de in vorm zoo markante zoekt laveerend de overzijde. Ten slotte schenkt een blik op de stad langs de flauwbochtende oevers, verbonden door de gele bogen de spoorbruggen, het boeiende genot van de kleurschakeeringen der huizengevels aan den waterkant; met de blauwe en roode daken, schuil gaande achter het groen der bomen langs de kaden en in de plantsoenen, bekroond door de grijze torens van de eeuwenoude kerken."

Herman Broers